20.4.2018
Eduskunnan valtiovarainvaliokunnnan sivistys- ja tiede sekä kunta- ja terveysjaostot

Asia: K 5/2018 vp Lapsiasiavaltuutetun kertomus eduskunnalle 2018

Maria Kaisa Aula, valtiot. lis., YTT (h.c.)

Arvio YK:n lasten oikeuksien sopimuksen 4. artiklan ja lapsen oikeuksien komitean julkaiseman yleiskommentin toteutumisesta, joita selostettu kertomuksen s. 116 – 117

YK-velvoitteiden eli budjetointia koskevan yleiskommentin perusteena on sekä lapsen ihmisoikeuksien [1]parempi toteutuminen että hyvä hallinto eli läpinäkyvyyden, tilivelvollisuus, tulosvastuu ja vaikuttavuuden sekä kansanvallan (osallistuminen, tiedottaminen) edistäminen julkisessa hallinnossa. Tähän kuuluu myös taloudenpidon kestävyys pitkällä aikavälillä.

Kommentti esittää lapsen oikeuksia sekä hyvää hallintoa edistäviä toimenpiteitä sekä läpinäkyvyyttä budjettiprosessin kaikkiin vaiheisiin eli eduskunnan kannalta sekä ennakoivaan päätöksentekoon (hallitusohjelma, kehyspäätös, talousarvio, budjettilait, velanotto ja takausvaltuudet) että jälkikäteiseen budjettivaltaan (tarkastus, valvonta, arviointi eli hallituksen vuosikertomus; VTV:n kertomus ja toiminnantarkastukset). Esillä on myös ns. sukupolvitilinpidon näkökulma eli tulevien sukupolvien mahdollisuuksien turvaaminen.

YK-komitea korostaa budjetoinnin perustana

- eri ministeriöitä sekä hallinnontasoja (vrt. kunta/maakunta) yhdistävää strategista näkemystä lapsen oikeuksien tilasta ja ongelmien korjaamisesta (lapsistrategia),

- ministeriöiden välistä yhteistyötä sekä tietojärjestelmien ja tilastoinnin kehittämistä niin että voidaan muodostaa kokonaiskuva eri taustaisten lasten tilanteesta, lapsen oikeuksien toteutumisen kannalta keskeisistä puutteista, (tulos)tavoitteista sekä näihin kohdistetuista voimavaroista ja siitä miten ne ovat vaikuttaneet erilaisiin lapsiin (vammaiset, maahanmuuttajalapset, kodin ulkopuolelle sijoitetut, tytöt, pojat jne).

Tämä pitäisi vielä kyetä viestittämään kansalaisille ja myös lapsille sekä osallistaa lapset ja heidän vanhempansa osaksi prosessia. Samat periaatteet pitäisi saada toimimaan myös kuntien talousarvioprosessissa.

[1] Etenkin lapsen edun ensisijaisuus, yhdenvertaisuus, oikeus tulla kuulluksi sekä oikeus kaikinpuoliseen hyvään elämään

Yleisesti voi sanoa yleiskommentin vaatimukset ovat haastavia mille tahansa valtiolle. Suomessa valtiontalouden tasolla yleiskommentti toteutuu heikosti ja tilanne on ollut lähestulkoon sama viimeisen 20 vuoden aikana. Ongelma ei koske pelkästään lapsen oikeuksien toteutumisen arviointia vaan on laajempi. Valtion talousarvio on 1990-luvulta lähtien yleispiirteistynyt eli siitä on vaikeampi saada selkoa monista muistakin vaikutuksista kuin lapsen oikeuksien toteutumisesta.

Tavoitteiden, voimavarojen ja tulosten väliset suhteet eivät ole kovin selviä muiltakaan osin. Hallinnonalat ylittävät arviot ja analyysit esim. yhteiskunnallisesta vaikuttavuudesta ovat harvinaisia. Lasten hyvinvointiin tai lapsen oikeuksien toteutumiseen ei ole asetettu eri ministeriöitä yhdistävää pitkäjänteistä strategista painopistettä.

Eniten talousarvio kertoo finanssipolitiikan isosta linjasta. Suurin osa talousarvion menoista (etenkin STM) on lakisääteisiä, jolloin näiden osalta lapsivaikutusten arviointi pitäisi/olisi pitänyt tehdä jo siinä vaiheessa kun lakeja säädetään. Tämä toteutuu hyvin vaillinaisesti. Lisäksi huomattava osa (OKM ja STM) on siirtomenoja kunnille (jatkossa maakunnille) joita ei ole korvamerkitty, joten niiden kohdentumisesta eri ikäryhmiin ja yhteisvaikutuksesta lasten hyvinvointiin lopullinen tieto on mahdollista saada vasta budjettivuoden jälkeen. Nykyiset kuntatalouden tilastoinnin luokitukset etenkään sosiaali- ja terveystoimessa eivät myöskään tiedon saantia varmista. Maakuntauudistus antaa mahdollisuuden korjata tilanteen (ks. liite).

Näyttää siltä, että nykyisen strategisen hallitusohjelman oloissa vuotuinen talousarvio on etääntynyt kuvaamasta sitä, mitä sisällöllisiä ja politiikkatasoisia muutoksia on menossa (vrt. se ei ole hallituksen ”toimintasuunnitelma”). Tätä muutos- ja vaikutusten ennakointitietoa eduskunta todennäköisesti saa käytännössä enemmän valiokunnan syksyn aikana kuulemilta asiantuntijoilta, joissa mukana on tärkeä olla myös lapsi- ja perhejärjestöjä.

Myönteiseen suuntaan on sen sijaan kehittynyt jälkikäteisen valvonnan kertomuksen sisältö eli hallituksen vuosikertomus (hallitusohjelman toteutuminen sekä tilinpäätös). Esim. v. 2016 vuosikertomus (mietintö lokakuussa 2017) kytkeytyi hallituksen strategisten painopisteiden toteutumiseen (mm. LAPE). Myös vuosikertomus on kuitenkin varsin hallinnonalasidonnainen. Kärkihankkeet ovat jääneet LAPE lukuunottamatta varsin ministeriösidonnaisiksi. VTV:n tarkastusraporteissa on ollut kiitettävässä määrin lasten palveluihin kohdistuvia aiheita.

On syytä huomioida, että samoista ongelmista käydään keskustelua myös budjetin tasaarvo tai sukupuolivaikutusten seurannasta (gender budgeting) tai ns. ilmiöpohjaisen budjetoinnin tarpeesta. Yhtä lailla kuin tietoa lapsiin ja nuoriin kohdistuvista vaikutuksista tarvittaisiin tietoa kokonaisvaikutuksista ikäihmisiin, työikäisiin, yrityksiin suhteessa asetettuihin esim. eriarvoisuuden vähentämisen tavoitteisiin.

Yksittäisen kunnan talousarvioprosessissa vastaavan lapsen oikeuksien toteutumista kokonaisuutena valottavan valmistelun ja arvioinnin sekä kansalaisten osallistaminen olisi helpommin mahdollista kuin valtiontaloudessa. Tästä onkin tehty pilotointia (Oulu, Hämeenlinna) ja kehitetty esim. lapsibudjetoinnin iltakoulu – toimintamallia (ITLA-säätiön opas: Kuntien budjetointi lapsen oikeuksien näkökulmasta https://issuu.com/it-laopas/docs/kuntien_budjetointi_tyokalupakki_20) Myös ns. elämänkaarimallin mukaiset hallintoratkaisut ovat mahdollistaneet tätä (sivistystoimen ja soten kokonaisuus) .

Miten valtion talousarvioesityksessä tulisi kuvata esityksen lapsivaikutuksia ja tuoda esiin suoraan tai välillisesti lapsiin kohdistuvien määrärahojen osuus yhteiskunnan voimavaroista? -> Olisi mielestäni hyödyllistä tarkastella asiaa laajemmin ja kysyä:

Miten yleiskommentti voisi toteutua paremmin koko talousarvioprosessissa?

1. JTS/kehysriihessä hallitus sitoutui käynnistämään kansallisen lapsistrategian valmistelun. Valtiota, kuntia ja tulevia maakuntia sitouttava ja lapsen oikeusperustainen strategia on tarpeen antamaan eri ministeriöille tulostavoitteina näkyviä lapsen oikeuksien edistämisen tavoitteita, jotka sitten sisältyvät myös talousarvioon ja joiden toteutumista voidaan seurata. Strategian hyväksyminen olisi seuraavan hallituksen tehtävä.

2. Perustana lapsia koskeville laki ja budjettipäätöksille ja toki strategialle tulee olla eri hallinnonalojen yhteinen arvio lasten ja nuorten hyvinvoinnin tilasta. Tämä edellyttää yhteistä näkemystä siitä mitä lasten hyvinvoinnilla tarkoitetaan. Mittareina eivät voi olla silloin palveluiden suoritteet vaan lapsilähtöiset indikaattorit, jotka mahdollistavat yhdenvertaisuuden seurannan. LAPE muutosohjelma on tuottanut runsaasti uutta seurantatietoa osana Kouluterveyskyselyä. Tietoa on myös esim. maahanmuuttaja, vammaisten tai kodin ulkopuolelle sijoitettujen lasten hyvinvoinnista ja pian myös heidän palvelukokemuksistaan. (ks liite)

3. Julkisen talouden useampivuotiseen suunnitelmaan voisi sisältyä ns. sukupolvitilinpitoon ja taloudenpidon ylisukupolviseen kestävyyteen tai sukupolvien väliseen oikeudenmukaisuuteen liittyvää tarkastelua (velanotto, eläkevastuut, ennakoitu väestökehitys). Suunnitelma voisi sisältää myös yhteenvedon eri hallinnonalojen tiedossa olevista merkittävistä toimista/muutoksista joilla on tai voi olla vaikutusta lapsiin ja nuoriin sekä suuntaviivat lapsistrategian toimeenpanoon osoitettavista resursseista.

4. VM julkaisu 18/2015 työryhmän[2] ehdotuksen mukaisesti: Valtion talousarvion valmisteluohjeisiin voitaisiin liittää velvoite, että jokainen ministeriö sisällyttää

[2] Lapsiperheitä ja erityisesti yksin asuvia vanhuksia koskevien asioiden kokoaminen osana valtion talousarviota –työryhmä http://lapsiasia.fi/wp-content/uploads/2015/05/Liite3_VM-tyoryhma.pdf

yleisperusteluihin arvion TAE muutoksista joilla on tai arvioidaan olevan vaikutuksia lapsiin. Valtiovarainministeriö voisi laatia yhteenvedon ennakoiduista yhteisvaikutuksista ja sisällyttää talousarvioesitykseen. Tulonsiirtojen osalta voitaisiin ennakoida vaikutuksia lapsiköyhyysasteeseen. Nämä voisivat olla vakio-osa TAE perusteluita.

5. VM:n Kuntatalous - Maakuntatalous –ohjelmassa tulisi lapsistrategiaan nivoutuen ennakoida ja arvioida kokonaisuutena lasten nuorten ja perheiden palveluiden (sivistystoimi- sote) kokonaisuutta ja esim. toimia joilla painopistettä siirretään korjaavista palveluista ehkäiseviin kuntien ja maakuntien yhteistyönä. Lapsiin kohdistuvien palveluiden kustannuksista noin 80 % on sivistystoimen menoja ja noin 20 % soten menoja. Sote- menojen kustannusten kasvun hillintä ei lasten ja nuorten palveluissa onnistu ilman tiivistä yhteistyötä kuntien eli lasten ja nuorten kasvu ja oppimisympäristön kanssa. (ks. liite) Tämä tulisi huomioida myös Peruspalveluiden arviointi – prosessissa.

6. Lapsivaikutusten arvioinnissa sekä menojen kohdentumisen arvioinnissa painottaisin lakien lapsivaikutusten ennakkoarviointia sekä talousarvion toteutumisen jälkikäteistä arviointia eli hallituksen vuosikertomusta ja sen myötä tilivelvollisuutta tuloksista. Hallituksen vuosikertomukseen tulisi sisällyttää arvio lapsen oikeuksien edistämistä koskevien tavoitteiden toteutumisesta, esim. siirtomenojen (maakunnat, kunnat) kohdentumisesta lapsiin ja saavutetuista tuloksista, lasten yhdenvertaisuuden/eriarvoistumisen kehityksestä sekä lapsiköyhyysasteesta. Arvio tulee tehdä ministeriörajat ylittävästi. Johtopäätökset tulisi ottaa huomioon seuraavan vuoden talousarvion suunnittelussa.

7. Osana Maakunta- ja sote-uudistusta ja sen Maakuntatieto – ohjelmaa tulee luoda edellytykset sille, että kuntien sivistystoimen sekä maakuntien sosiaali- ja terveyspalveluiden menojen kohdentuminen lapsiin ja nuoriin (alle 18-vuotiaisiin) kyetään kokoamaan ja raportoimaan sekä kunta, maakunta että valtion tasolla. Tämä tulee ottaa huomioon kuntien ja maakuntien talouden tehtäväluokitusten (JHS-luokitusten) määrittelyssä. LAPE- muutosohjelma on vaikuttamistyötä tämän mahdollistamiseksi (ks. liite)

8. Kysymys siitä miten arvioidaan valtion menojen vaikuttavuutta ja toiminnan tuloksellisuutta koskee muitakin väestöryhmiä kuin lapsia ja nuoria. Hallitusohjelman mukaisesti olisi tarpeen jatkaa ns. väestöpohjaisen budjetoinnin kehitystyötä. LAPE muutosohjelmassa tätä on tehty lasten ja nuorten osalta. Sen lisäksi tulisi luoda edellytykset menojen kohdentumisen ja tuloksellisuuden arvioinnille esim. ikäihmisten tai työikäisten ikäryhmässä yli ministeriörajojen. Samalla voitaisiin edistää talousarvion tasa-arvovaikutusten arviointia. Tämä olisi luontevinta kytkeä hallituksen vuosikertomuksen sisältöön eli jälkikäteiseen arviointiin, johon budjettianalyysit (myös esim. ns. ilmiöpohjaiset arviot) koottaisiin. Tämä liittyy myös VTV:n sekä tarkastusvaliokunnan tehtäviin.

.

Ehdotan, että valtiovarainvaliokunta lausunnossaan pitäisi tärkeänä

- *kansallisen lapsistrategian valmistelua niin että se luo perustan eri ministeriöiden lapsia koskeville tulostavoitteille valtion talousarviossa*
- *että valtion talousarvioprosessin eri osiin sisällytetään lapsen oikeuksien näkökulma eli voimavarojen kohdentaminen lapsistrategian tavoitteille sekä tulosten toteutumisen, lasten yhdenvertaisuuden sekä sukupolvien välisen oikeudenmukaisuuden seuranta*
- *että maakunta- ja sote-uudistuksessa mahdollistetaan kuntien sivistystoimen sekä maakuntien sosiaali- ja terveyspalveluiden lapsiin ja nuoriin kohdistuvien menojen seuranta siten että niistä kyetään muodostamana kokonaiskuva yli hallinnonalarajojen niin kunta, maakunta kuin valtioneuvoston päätöksenteon tarpeisiin*
- *että hallitus jatkaisi hallitusohjelman mukaisesti väestöpohjaisen budjetoinnin valmistelua niin että jatkossa hallituksen vuosikertomuksiin voitaisiin liittää arvio menojen kohdistumisesta eri väestöryhmille. Kehitystyö ja pilotointi voitaisiin aloittaa lapsista ja nuorista.*

Liite lausuntoon valtiovarainvaliokunnan jaostoille/Lapsiasiavaltuutetun kertomus/lapsibudjetointi

Lasten ja nuorten palveluiden kustannusten ja vaikuttavuuden seurannalle luotava edellytykset osana maku- sote uudistusta[3]

Tällä hetkellä lasten ja nuorten palvelut voivat olla kunnan, kuntayhtymien, yritysten, järjestöjen tai muiden yhteisöjen tuottamia. Kuntien järjestämisvastuulla ovat olleet varhaiskasvatus-, perusopetus-, sosiaali- ja terveys-, kulttuuri-, liikunta- ja nuorisopalvelut (kuntalaki 410/2015).

Palvelujen järjestäminen muuttuu sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen osalta maakunta- ja sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen myötä (HE 15/2017 vp). Uudistuksen jälkeen sosiaali- ja terveyspalvelut mukaan lukien lasten ja nuorten sosiaali- ja terveyspalvelut järjestää maakunta (18 maakuntaa) lukuun ottamatta opiskeluhuollon kuraattori- ja psykologipalveluja, jotka pysyvät kuntien järjestämisvastuulle. Kuntien vastuulla ovat myös varhaiskasvatus, koulutuspalvelut ja nuorisopalvelut sekä kulttuuri-, taide- ja liikuntapalvelut järjestää kunta

Lasten ja nuorten hyvinvoinnin ja palveluiden ja kustannusten seurantatieto on Suomessa keskeinen johtamisen ja päätöksenteon väline. Tietoa tarvitaan sekä kunnissa että tulevissa maakunnissa, mutta myös kansallisen johtamisen kannalta on välttämätöntä, että paikalliselta ja alueelliselta tasolta kertyvä tieto tukee kokonaiskuvan muodostumista lasten ja nuorten hyvinvoinnin tilasta, palveluista ja kustannuksista. Tällä hetkellä tieto on hajanaista eikä muodosta päätöksentekijöiden kannalta johdonmukaista ja palveluiden vaikuttavuuden arviointia mahdollistavaa kokonaisuutta. Tiedon hajanaisuus johtaa myös ns. osaoptimointiin eli yhden hallinnonalan ratkaisut aiheuttavat kustannuksia toiselle.

Yleistä valmistelua väestön hyvinvoinnin ja kustannusten seurannan indikaattoreista kuntien, maakuntien ja valtion tarpeisiin tehdään parhaillaan maakunta- ja sote-uudistuksen osana ns. kustannusvaikuttavuustyöryhmässä (KUVA-työryhmä) sekä osana kuntien ja maakuntien JHS-palveluluokitusten valmistelua. Nämä kytkeytyvät myös valtiovarainministeriössä valmistelussa olevaan Maakuntatieto-hankkeeseen. LAPE muutosohjelmassa on tiiviisti seurattu valmistelutyötä ja vaikutettu siihen niin että kustannusten seuranta olisi mahdollista.

---

[3] *Keskeinen lähde: Katja Joronen, Outi Kanste, Nina Halme, Marja-Leena Perälä & Marjaana Pelkonen "Lasten ja nuorten terveyttä, hyvinvointia, kasvua ja oppimista edistävien palvelujen integraatiota tukevat toimet eri maissa". Valtioneuvoston kanslian tutkimustoiminta (LAPE muutosohjelma) 10.4.2018 julkaistu*

Osana maakunta- ja sote-uudistusta siis nykyinen kuntatalouden tehtäväluokitus ja ohjeistus korvataan uusilla maakuntien taloutta koskevilla luokituksilla ja ohjeistuksilla (JHS-kehittämishankkeet). Kehitettävää JHS-palveluluokitusta käytetään maakuntien johtamisen, toiminnan ohjauksen ja seurannan, julkisen hallinnon ja talouden ohjauksen, maakuntien palveluiden arvioinnin sekä kansallisen tilastoinnin välineenä.

Lasten ja nuorten hyvinvoinnin ja palvelujen kokonaisseurannan kannalta on välttämätöntä, että erilaiset maakunta- ja sote-uudistuksen osana kehitettävät hyvinvoinnin ja kustannusten seurannan välineet (KUVA-mittaristo, JHS-luokitukset, HYTE-indikaattorit, hyvinvointiraportointi) mahdollistavat lasten ja perheiden hyvinvoinnin, palveluiden ja kustannusten seurannan kokonaisuutena kunta-maakunta -rajan ylittävästi.

Osana LAPE-muutosohjelmaa tehtyjen budjettilaskelmien perusteella voidaan arvioida, että lapsiin ja nuoriin kohdistuvista julkisten palveluiden kokonaiskustannuksista suurin osa (noin 80 %) on kuntien sivistystoimen kustannuksia ja noin viidennes (20 %) sosiaali- ja terveystoimen eli tulevaisuudessa maakunnan kustannuksia.

Jatkossa kunnan menoista pääosa kohdistuu sivistystoimen lasten ja nuorten palveluihin. Myös hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen päävastuu on jatkossa kunnilla, jolloin kuntien peruspalvelujen toimivuudella ja vaikuttavuudella on suuri merkitys lasten ja nuorten hyvinvoinnille, sosiaali- ja terveyspalvelujen käytölle ja kustannuskehitykselle.

Lasten ja nuorten palvelujen kannalta on tärkeää, että palveluluokkien avulla pystyttäisiin arvioimaan sote-palvelu-rakenteen muutosta, korjaavien, ehkäisevien ja kuntouttavien palvelujen ja niihin liittyvien kustannusten jakaumaa, palvelujen integraation toteutumista sekä kokonaiskustannuksia.

Kustannuksia olisi tärkeä pystyä seuraamaan palvelukokonaisuuksittain sekä niiden jakautumista edistävään/ ehkäisevään sekä korjaavaan toimintaan. Tämä edellyttää riittävän yksityiskohtaisten palveluluokitusten kehittämistä ja käyttöönottoa kunnissa ja maakunnissa.

Niin lasten ja nuorten hyvinvoinnin tavoitteiden kuin sote-kustannusten kasvun hillinnänkin kannalta (korjaavien palveluiden eli lastensuojelu, lastenpsykiatria tarpeen vähentäminen) on välttämätöntä luoda yhteinen strateginen näkemys maakunnan ja sen alueella olevien kuntien kesken palveluiden ja lasten hyvän arjen kasvuympäristöjen eli koulu, koti, vapaa-ajan ja varhaiskasvatusympäristöjen kehittämisestä. Myös TEM:n palvelut (esim. ohjaamot, kotouttaminen) liittyvät tähän kokonaisuuteen.

Tätä mahdollistamaan tarvitaan myös kansallinen lapsistrategia, joka luo palveluiden ja lasten kasvuympäristöjen kehittämiselle yhteisen kehyksen etenkin opetus- ja kulttuuriministeriön sekä sosiaali- ja terveysministeriön toiminnalle sekä lasten palveluita koskevalle ohjaukselle kuntiin ja maakuntiin.

Tähän liittyy tiiviisti myös lapsi-, nuoriso- ja perhepalveluiden toteuttamiseen liittyviä yhdyspintoja selvittäneen työryhmän ehdotus LAPE-yhteistyöryhmän muodostamisesta kuhunkin maakuntaan osana maakuntalakiesityksen 15 § mukaista maakuntien ja kuntien neuvottelumenettelyä, jolla varmistetaan kuntien ja maakuntien toiminnan yhdensuuntaisuus lasten nuorten ja perheiden hyvinvoinnin johtamisessa. Yhdyspinta-selvitys myös suositteli ns lapsibudjetoinnin edellytysten luomista eli kustannusten seurannan mahdollistamista yli sivistystoimen ja soten eli kuntien ja maakuntien hallinnollisten rajojen niin että tästä on mahdollista raportoida niin kunnan, maakunnan kuin valtionkin taloudessa.

LAPE yhteistyöryhmien muodostamisesta on lähdössä parhaillaan ministereiden Saarikko sekä Grahn Laasonen yhteinen kirje kuntiin sekä maakuntien väliaikaishallinnolle.

<u>Tiedon saatavuus haavoittuvassa asemassa olevien lasten hyvinvoinnista</u>

Osana LAPE työtä on myös paikattu lasten hyvinvointitiedon aukkoja erityisesti niin että lasten yhdenvertaisuudesta eli eri taustaisten lasten hyvinvoinnista on nyt mahdollista saada aiempaa paremmin niin kunta, maakunta kuin valtakunnallistakin seurantatietoa. Tämä koskee toimintarajoitteisia, maahanmuuttajalapsia, kodin ulkopuolellesijoitettuja, sateenkaarinuoria sekä lapsia joiden äidin koulutustason on matala. Vuoden 2017 kouluterveyskyselyssä on ensimmäistä kertaa tuotu uuden taustatiedot. Tämä mahdollistaa YK komitean kommentin edellyttämän haavoittuvien lapsiryhmien erityisen seurannan eli on mahdollista arvioida toimenpiteiden vaikutuksia heidän hyvinvointiinsa.

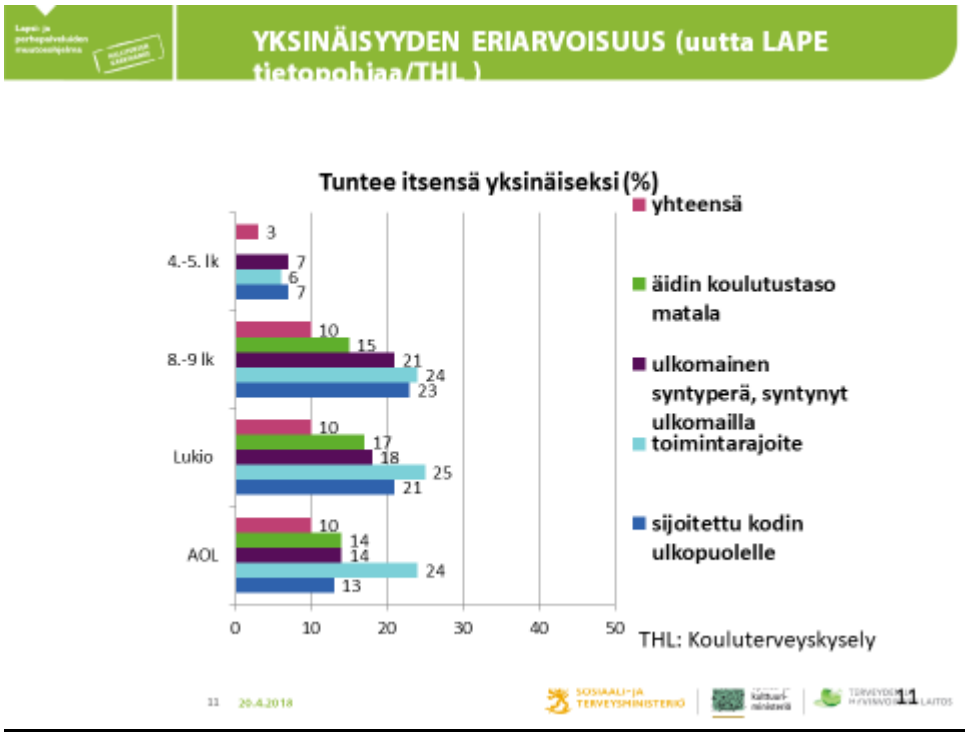

Lasten ja perhepalvelujen bruttokustannukset Pohjois-Pohjanmaalla 2015

Lasten ja perheiden palvelut	Pohjois-Pohjanmaa		%
	TP 2015, brutto	€/0-17v.	Sotessa
Terveysneuvonta (äitiysh.,neuv.,kouluth)	27 810 000	279	17 %
Puhe- ja toimintaterapia	4 505 000	45	3 %
Ehkäisevä, sosiaalityö ja avohuolto	24 780 000	249	15 %
Lastenvalvoja	1 250 000	13	1 %
Perheneuvola	8 460 000	85	5 %
Jälkihuolto	1 890 000	19	1 %
Kodin ulkopuolelle sijoitetut	44 840 000	450	27 %
Ppshp lasten psykiatria **)	7 270 000	73	4 %
Ppshp nuoriso- ja yleissairaalapsykiatria **)	12 190 000	122	7 %
Lasten ja nuorten somaattinen esh **)	31 220 000	313	19 %
Yhteensä	**164 215 000**	**1 648**	***16 %***
0-17v.	99 640		***% kaikista***
Lasten päivähoito 0-6v.	**235 000 000**		***24 %***
Perusopetus 7-15v.	**500 000 000**		***50 %***
Toisen asteen opetus 16-17v.	**100 000 000**		***10 %***
KAIKKI YHTEENSÄ	**999 215 000**	**10 028**	

Kokonaisoptimointi: vaikutukset resursseihin palvelu-kokonaisuuksien tai muiden toimijoiden välillä

- Kuntien peruspalvelujen toimivuudella ja vaikuttavuudella on suuri merkitys lasten ja perheiden hyvinvoinnille, sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen käytölle sekä kustannuskehitykselle.
- Hyvinvointia voidaan kokonaisuuden kannalta vaikuttavimmin tukea siellä missä lapset ja perheet elävät arkeaan. Sen vuoksi kasvuympäristöissä – varhaiskasvatuksessa, koulussa, harrastuksissa ja kodeissa – tulee kyetä nykyistä paremmin tunnistamaan ja vastaamaan niihin tuen ja palvelun tarpeisiin, joilla voidaan varhaisessa vaiheessa tukea hyvinvointia ja ehkäistä ongelmien vaikeutuminen.
- Kokonaisoptimointi Pohjois-Pohjanmaan LAPEssa edellyttää mm. hyvinvointikouluajattelun, perhekeskustoimintamallin sekä LP-toimintakokonaisuudessa luotujen hyvien käytäntöjen juurruttamista yleiseksi toimintakulttuuriksi.
- Palvelujärjestelmässä tarvitaan toimintakulttuurin muutos ammattikunta- ja lainsäädäntöpainotteisesta palvelujen tarjoamisesta kokonaisvaltaiseen, tarvelähtöiseen lapsi- ja perhekeskeiseen toimintaan. Perheet tietävät mitä ne tarvitsevat.
- Erityisen ja vaativan tason palvelujen osalta tarvitaan niiden tutkimukseen pohjautuvaa kehittämistä ja osaamisen viemistä tukemaan perustason toimintaa, varhaista tunnistamista ja vaikuttavaa hoitoa.